

Зоря О. П.

доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету, Полтава, Україна, oleksii.zoria@pdaa.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5916-4689>

Тютюнник Ю. М.

кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри фінансів банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету, Полтава, Україна, iurii.tiutiunnyk@pdaa.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9175-3395>

Безкровний О. В.

кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри фінансів банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету, Полтава, Україна, oleksandr.bezkrovnyi@pdaa.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1939-8090>

Єгорова О. В.

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету, Полтава, Україна, olena.iegorova@pdaa.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6868-2103>

ПОРІВНЯННЯ ОЧІКУВАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ І СТЕЙКХОЛДЕРІВ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІЗ ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА СТРАХУВАННЯ

Анотація. З огляду на те, що заклади освіти повинні враховувати очікування стейкхолдерів щодо підготовки фахівців, у статті висвітлено думку здобувачів вищої освіти спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» Полтавського державного аграрного університету й потенційних роботодавців щодо підготовки фахівців та задоволеності формуванням фахових компетенцій. Метою дослідження є порівняння очікувань здобувачів вищої освіти й роботодавців стосовно результатів навчання, загальних і фахових компетенцій випускників спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування». Методами дослідження є: опитування (для узагальнення та аналізу вихідних даних), абстрактно-логічний, порівняльного аналізу, діалектичний, аналізу й синтезу (для теоретичних узагальнень щодо визначення проблем і шляхів їх подолання, формування висновків), табличний та графічний (при представленні результатів дослідження). Встановлено, що як студенти, так і роботодавці вважають необхідними для здобувачів вищої освіти в галузі фінансів знання законодавства, податкової системи, обов'язкових видів страхування; розуміння функціонування банківської системи, умінь складати фінансову звітність та проводити фінансовий аналіз. Окрім того, на думку представників обох груп, випускники повинні вміти працювати із сучасними фінансовими й обліковими комп'ютерними програмами, з базами даних. Знання англійської мови студенти вважають обов'язковою, а роботодавці – бажаною компетентністю. Обов'язковими для випускників є *soft skills*, зокрема вміння працювати в команді, спілкуватися з клієнтами, інші комунікативні та соціальні навички.

Ключові слова: очікування випускників університетів, вища освіта, вимоги роботодавців, спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування».

JEL classification: A23, E23, D84.

DOI: 10.32987/2617-8532-2022-5-66-79.

© Зоря О. П., Тютюнник Ю. М., Безкровний О. В., Єгорова О. В., 2022

Варто зазначити, що спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування» останніми роками є однією з найпривабливіших для українських абітурієнтів. За даними вступних кампаній до закладів вищої освіти 2019–2021 рр., вона входила до топ-20 спеціальностей. У 2020 р. ця спеціальність посіла восьме місце в загальному рейтингу за кількістю поданих заяв (загалом майже 47 тис.) [1].

Обміркований вибір спеціальності відбувається з урахуванням професійних прагнень молодшої людини та можливостей її подальшого працевлаштування за фахом. Вступники й студенти очікують, що знань і вмінь, здобутих під час навчання, буде достатньо для отримання роботи за спеціальністю та початку кар'єри. При цьому потенційні роботодавці висувають до кандидатів на вакансії певні вимоги й очікують, що диплом про освіту фінансиста гарантує наявність компетентностей, достатніх для виконання посадових обов'язків. Отже, як студенти, так і роботодавці залежать від рівня підготовки фахівців та виступають у ролі стейкхолдерів, тобто осіб, зацікавлених у результатах навчання.

Дослідженню ринку освітніх послуг присвячено багато наукових праць як зарубіжних, так і вітчизняних учених. Серед останніх публікацій, присвячених проблематиці формування в студентів різних спеціальностей необхідних навичок, – праці К. Альшаре, М. Ф. Севайлем [2], А. Де Мауро, М. Греко, М. Грімальді, П. Рітала [3], А. Гарофало, Р. Кастеллано, Г. Пунц [4], М. Пухоль-Ховер, Л. С. Дуке та М.-К. Рієра-Прунера [5], Ц. Марта-Лазо, П. Г. Алдеа, Е. Г. Цуріель [6]. Зарубіжні науковці приділя-

ють велику увагу розвитку так званих м'яких навичок (soft skills), зокрема Ч. Сарін [7], А. Суйова, Х. Сієрна, Л. Сіманова, П. Гейдош, Й. Штефкова [8]. Дослідники М. Тиранська, М. Копчинський, М. Вальчак, Б. Зембіцький вказують на розрив між вищою бізнес-освітою та бізнес-очікуваннями [9]. Подібної думки дотримуються Е. Уркіа-Гранде, Р. Перес Естебанес, які пропонують шляхи подолання розриву між вищою освітою й діловим світом [10].

Пошуком шляхів підвищення конкурентоспроможності робочої сили на ринку праці займаються й українські науковці. Так, Н. Кобідзе, Н. Якимова [11; 12], В. Корнєшук [13], І. Нечитайло, О. Борюшкіна, П. Назаркін [14], Г. В. Піскурська [15] наголошують на необхідності тісної взаємодії між закладами освіти та стейкхолдерами. С. Король, Ю. Якущенко [16], Л. Кухорська [17], О. Поліщук, А. Овсянкін [18] вивчають питання, що стосуються вимог до освітніх послуг, які надаються закладами вищої освіти.

Водночас досліджень, присвячених порівнянню очікувань студентів і роботодавців щодо компетентностей, набутих випускниками спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування», не достатньо.

Метою пропонованої статті є порівняльний аналіз очікувань здобувачів вищої освіти та роботодавців щодо результатів навчання, загальних і фахових компетенцій випускників спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування».

Основними завданнями дослідження є:

- вивчити думку здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Фінанси, банківська

справа та страхування» Полтавського державного аграрного університету (ПДАУ) стосовно їхніх професійних намірів та задоволеності формуванням фахових компетенцій;

- дослідити думку стейкхолдерів щодо необхідності підготовки фахівців і реалізації освітньо-професійної програми (ОПП) «Фінанси, банківська справа та страхування» в Полтавській області;

- порівняти очікування здобувачів вищої освіти й стейкхолдерів стосовно підготовки фахівців із фінансів, банківської справи та страхування.

З метою вивчення думки здобувачів вищої освіти щодо змісту підготовки бакалаврів і магістрів спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» в ПДАУ у 2021 р. було проведено опитування студентів денної форми навчання зазначеної спеціальності. Досягнення мети передбачало отримання даних про професійні наміри здобувачів вищої освіти та оцінку їх узгодженості з освітньо-професійними програмами й державними стандартами вищої освіти спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» [19; 20].

Оскільки саме ОПП є основним документом, що формує освітню траєкторію, вивчався ступінь задоволеності здобувачів освітніми компонентами (навчальними предметами, практиками тощо) та їхні побажання щодо вибіркового блоку навчальних дисциплін.

Як метод отримання фактичного матеріалу застосовувалось онлайн-опитування за анкетною напівстандартизованої форми, що містить закриті запитання, за кожним із котрих, окрім запропонованих, можна було дати власний варіант відповіді. Анке-

ти розповсюджувалися шляхом розсилки електронних листів у вигляді форми Google Form.

Для обговорення ОПП «Бакалавр» були запрошені здобувачі вищої освіти 2–4-го курсів, ОПП «Магістр» – здобувачі вищої освіти 2-го курсу скороченого терміну навчання освітнього ступеня бакалавр та 1-го курсу освітнього ступеня магістр. Добровільна участь в опитуванні зумовила його вибіркового характеру: усього були отримані відповіді від 79 осіб. Враховуючи контингент студентів, що навчаються на курсах, обраних для анкетування, частка залучення здобувачів вищої освіти до обговорення становить: за ОПП «Бакалавр» – 53,9 %, за ОПП «Магістр» – 42,2 %, загалом – 47,6 %. З урахуванням чисельності вибіркової сукупності з імовірністю $p = 0,954$ помилка вибірки становить 11–12 %. Отже, є підстави стверджувати, що результати проведеного дослідження досить об'єктивно відображають загальну думку студентів, які навчаються на спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» в ПДАУ.

При узагальненні відповідей на окремі запитання й проведеного аналізу були отримані такі результати.

Близько 10 % опитаних після закінчення навчання мріють працювати за кордоном, проте більшість респондентів пов'язує свої професійні плани з Україною (рис. 1).

Найбільше студенти хочуть працювати у вітчизняних банківських або фінансових компаніях. При цьому в банках бажає працювати майже половина студентів старших курсів і магістрів та 43 % студентів молодших курсів. На другому місці серед

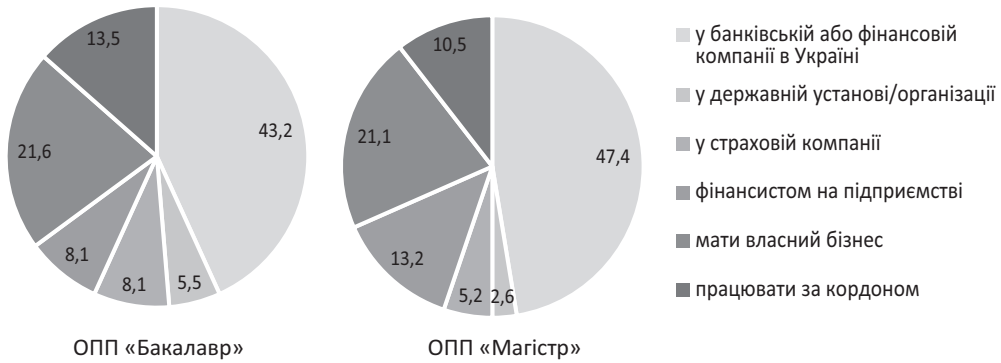

Рис. 1. Відповіді на запитання анкети «Де після закінчення навчання Ви найбільше хотіли б працювати?», %

Побудовано авторами.

професійних намірів – власний бізнес, який хотіли б мати близько 20 % опитаних. Третя позиція серед бажаних місць роботи відрізняється: на молодших курсах це страхові компанії, а на старших – фінансові посади на підприємствах. В анкеті не наводились окремі варіанти відповідей щодо різних галузей підприємств, де хочуть працювати студенти, але жоден респондент не зазначив, що прагне працювати саме на сільськогосподарському підприємстві.

Таку саму тенденцію можна побачити й у відповідях на запитання «Чи повинна підготовка фахівця в аграрному університеті мати акцент на специфіку фінансової роботи в сільському господарстві?» (рис. 2).

Переважна більшість респондентів (на молодших курсах – 85,4 %, на старших – 65,8 %) не хочуть здобувати галузеві знання, прагнуть бути «універсальними» фахівцями. Лише кожний 10-й студент згоден вивчати предмети, що розкривають галузе-

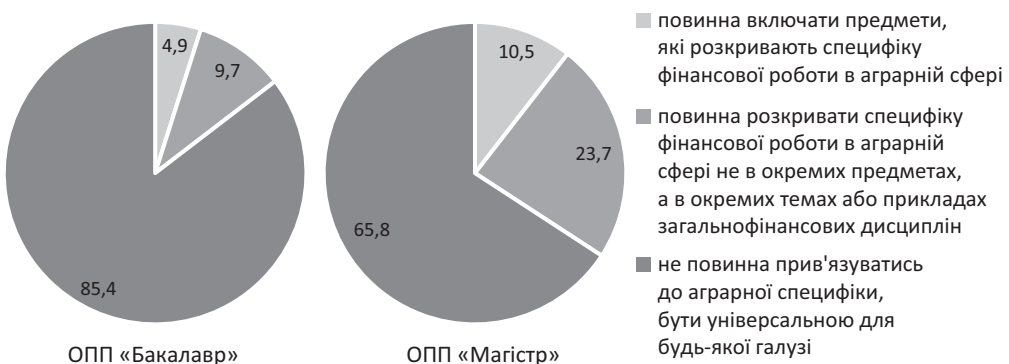

Рис. 2. Відповіді на запитання анкети «Чи повинна, на Вашу думку, підготовка фахівця зі спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» в аграрному університеті мати галузеву специфіку?», %

Побудовано авторами.

ві особливості роботи фінансиста в аграрній сфері.

Стримано-обережно оцінили ОПП 17,5 % респондентів із молодших курсів і 26,3 % зі старших, які дотримуються думки, що назви предметів не завжди відображають зміст матеріалів, котрі викладаються. Близько чверті опитаних зазначили, що предмети ОПП не враховують їхні особисті прагнення щодо майбутньої професійної діяльності. Утім, оскільки професійні плани студентів дуже різняться, розробити ОПП, яка задовольняє всі потреби, можна лише за умови створення щонайменше чотирьох блоків вибіркових дисциплін.

У відповідях на запитання, які стосувались оцінки освітньо-професійних програм, простежувалися переважно позитивні відгуки. Так, на запитання «Наскільки опанування запропонованих в ОПП предметів наблизить Вас до Ваших професійних планів?» більше половини респондентів відповіли, що їх буде достатньо для початку кар'єри (рис. 3).

Опосередковано задоволеність студентами ОПП засвідчує те, що, на

думку близько 25 % опитаних, цей документ не потребує змін (табл. 1). До речі, на це запитання можна було обрати кілька варіантів відповідей, тобто, якщо респондент вважав, що до ОПП потрібно внести певні зміни, він зазначав усі їх напрямки.

Серед пропозицій щодо ОПП «Бакалавр» переважає набуття «м'яких навичок» (soft skills). Абсолютно погоджуємося з думкою молодих людей, що розвиток комунікативних компетентностей і набуття додаткових соціальних навичок (таких як уміння працювати в команді, стресостійкість, здатність планувати роботу й робочий час тощо) затребувані на ринку праці та підвищують конкурентоспроможність випускників. Окрім того, студенти старших курсів, імовірно, набувши соціальні навички за перші роки навчання, надалі прагнуть отримати додаткові компетентності в споріднених спеціальностях (комп'ютерні технології, менеджмент, знання іноземних мов тощо).

На запитання «Які навчальні дисципліни, окрім наявних, доцільно

Рис. 3. Відповіді на запитання анкети «Наскільки опанування запропонованих в ОПП предметів наблизить Вас до Ваших професійних планів?», %

Побудовано авторами.

Таблиця 1

Відповіді на запитання анкети «Які зміни Ви хотіли б внести до даного ОПП?»

Варіанти відповіді	Відповіді щодо ОПП «Бакалавр», %	Відповіді щодо ОПП «Магістр», %
Поглиблення професійних знань у межах обраної спеціальності.	36,6	31,6
Здобуття додаткових компетентностей у споріднених спеціальностях (комп'ютерні технології, менеджмент, знання іноземних мов тощо).	41,5	65,8
Набуття додаткових соціальних навичок (soft skills) – уміння працювати в команді, стресостійкість, здатність планувати роботу та робочий час тощо.	58,5	47,4
Вважаю, що ОПП не потребує змін	24,4	26,3

Складено авторами.

включити до ОПП?» отримано досить різноманітні відповіді, що рідко дублювалися.

Серед студентів, які оцінювали ОПП «Бакалавр», найчастіше зустрічається побажання на кожному курсі вивчати англійську мову, набувати соціальні навички. Серед пропозицій щодо предметів фахової підготовки – фінансово-економічні аспекти бізнесу, фінансове право, технології продажу фінансових продуктів, біржова діяльність та операції з цінними паперами, облік у банках, державний фінансовий контроль.

Респонденти, які оцінювали ОПП «Магістр», активніше пропонували включити в програму навчання нові навчальні дисципліни. На другому освітньому рівні здобувачі бажають вивчати сучасні комп'ютерні програми, причому як фінансові, так і бухгалтерські (була отримана досить широка палітра пропозицій щодо різних навчальних дисциплін цього напрямку). Фінансисти виявляють неабиякий інтерес до обліку та хочуть продовжувати вивчати англійську мову. Цікавими є пропозиції стосовно вивчення фінансового права, комунікативних стратегій, кібербезпеки, СММ-маркетингу.

Також у січні-лютому 2021 р. на факультеті обліку та фінансів ПДАУ було проведено анкетування стейкхолдерів (роботодавців, замовників освітніх послуг) щодо необхідності підготовки фахівців і реалізації ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування» в регіоні. В анкетуванні взяли участь 49 респондентів – фізичних осіб, місцем роботи яких є:

- державні й комерційні банки (18 осіб, 36,7 %);
- виробничі підприємства (11 осіб, 22,5 %);
- Державна податкова служба України (5 осіб, 10,2 %);
- фінансові установи, страхові компанії, органи державного управління (по 3 особи, 6,1 %);
- Державна аудиторська служба України, науково-дослідні установи, фізичні особи-підприємці (по 2 особи, 2,1 %).

Відповідь на запитання «Чи вважаєте Ви, що підготовка фахівців за ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування» є актуальною і необхідною для регіону?» оцінювалася за шкалою від 1 (неактуальна й не потрібна) до 5 (дуже актуальна та дуже потрібна). У підсумку відповіді стейкхолдерів розподілилися так:

27 осіб (55,1 %) – 5 балів, тобто дуже актуальна й дуже потрібна; 13 осіб (26,5 %) – 4 бали; 6 осіб (12,2 %) – 3 бали; 3 особи (6,1 %) – 2 бали. Жоден респондент не зазначив, що підготовка фахівців є неактуальною та непотрібною. Таким чином, середня оцінка відповіді на запитання щодо актуальності й необхідності підготовки фахівців за ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування» для регіону становить 4,31 бала, або 86,2 % максимального рівня.

На запитання «Чи працюють на Вашому підприємстві (в організації/установі) фахівці з фінансів, банківської справи та страхування?» 89,1 % респондентів відповіли «так», 10,9 % – «ні».

33 стейкхолдери (67,3 %) зауважили, що на їхньому підприємстві (в організації/установі) наразі працюють або працювали раніше випускники ПДАУ (академії) спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування». 16 респондентів (32,7 %) дали негативну відповідь на це запитання.

Відповідь на запитання «Наскільки Ви задоволені рівнем професійної підготовки та придатністю до працевлаштування випускників ПДАУ (академії) спеціальності “Фінанси, банківська справа та страхування”?» оцінювалася за шкалою: від 1 (не задоволені) до 5 (повністю задоволені). У підсумку відповіді розподілилися так: 23 особи (65,7 %) – 5 балів, тобто повністю задоволені; 9 осіб (25,7 %) – 4 бали; 3 особи (8,6 %) – 3 бали. Відповідей із балами 2 і 1 не було (рис. 4).

Таким чином, середня оцінка відповіді на запитання щодо рівня професійної підготовки та придатності до працевлаштування випускників ПДАУ (академії) спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» – 4,57 бала, що становить 91,4 % максимального рівня.

Відповіді на запитання про те, скільки часу потрібно випускнику для адаптації до ефективної практичної діяльності на підприємстві (в установі/організації), розподілилися так: 11 осіб (31,4 %) – 1 місяць;

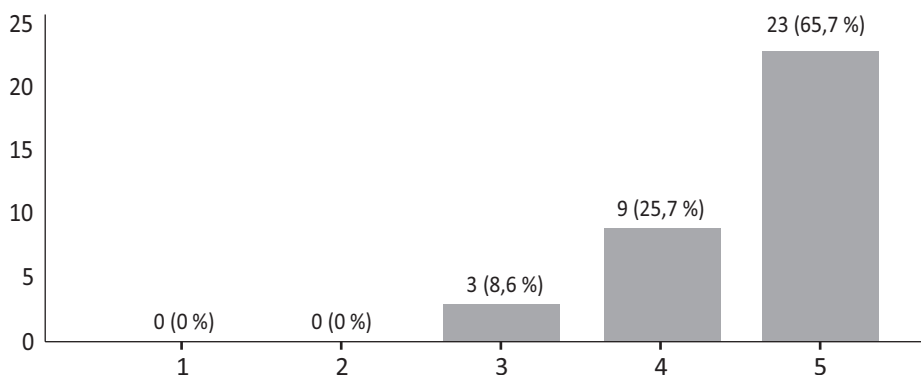

Рис. 4. Розподіл відповідей стейкхолдерів на питання щодо задоволеності рівнем професійної підготовки та придатністю до працевлаштування випускників ПДАУ (академії) спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», %

Побудовано авторами.

13 осіб (37,1 %) – 3 місяці; 9 осіб (25,7 %) – 6 місяців; 1 особа (2,9 %) – щонайменше 1 рік; 1 особа (2,9 %) – немає досвіду (рис. 5).

На запитання, чи потрібне було додаткове навчання фахівця, 28 респондентів (77,8 %) відповіли «так», а 8 (22,2 %) – «ні».

Відповідь на запитання «Чи забезпечує ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування» формування тих компетентностей, які потрібні фахівцям для ефективної роботи на Вашому підприємстві (в установі/організації)?» оцінювалася за шкалою від 1 (не забезпечує) до 5 (повністю забезпечує). У підсумку отримано 36 відповідей, що розподілилися так: 14 осіб (38,9 %) – 5 балів, тобто повністю забезпечує; 17 осіб (47,2 %) – 4 бали; 4 особи (11,1 %) – 3 бали; 1 особа (2,8 %) – 2 бали. Відповідей «не забезпечує» не було. Отже, середня оцінка відповіді на це запитання – 4,22 бала, що становить 84,4 % максимального рівня.

Серед знань, умінь, навичок, компетентностей, якими повинні володіти майбутні фахівці, що навчаються за ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування», по 5 % стейкхолде-

рів назвали такі: взаємодія з людьми, уміння вести перемовини; економічна, професійна підготовка, знання законодавства з банківської діяльності. Також цікавими були відповіді, що за змістом доцільно об'єднати в три групи (табл. 2).

Отже, як студенти, так і роботодавці вважають, що випускники спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» повинні мати достатні професійні знання в межах обраної спеціальності. Серед вимог до фахових знань, які висувають роботодавці, найчастіше зустрічаються такі: знання законодавства, податкової системи, обов'язкових видів страхування; розуміння функціонування банківської системи; уміння складати фінансову звітність і проводити фінансовий аналіз. Але вимоги підприємств, установ та організацій різних сфер, звісно, різняться. Так, у банківській сфері вимагають знання банківських і суміжних продуктів, у реальному секторі обов'язкові знання фінансового менеджменту тощо. Наразі наявні в ОПП освітні компоненти дають змогу ПДАУ підготувати багатофункціонального працівника, водночас варіативні складові

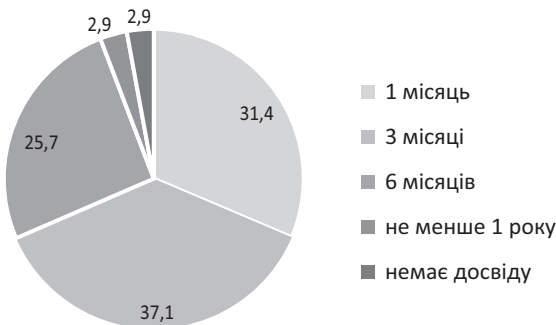

Рис. 5. Розподіл відповідей стейкхолдерів на запитання щодо часу, який знадобився випускнику для адаптації до ефективної роботи на підприємстві (в установі/організації), %

Побудовано авторами.

Бачення стейкхолдерів щодо знань, умінь і навичок, якими повинні володіти фахівці зі спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Групи відповідей	Варіанти відповідей
Щодо професійної, фахової підготовки	Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою макро- та мікро-економічного аналізу. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових і національних фінансових систем та їхньої структури. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т. ч. бюджетна й податкова системи). Теоретичні знання предметів спеціальності. Функціонування банківської системи, роль НБУ та інших наглядових органів. Податкова система. Фінансовий аналіз підприємства. Розуміння поняття активних і пасивних операцій банку, формування ціни банківських послуг. Здатність до пошуку, використання та інтерпретації інформації, необхідної для розв'язання професійних і наукових завдань у сфері фінансів, банківської справи та страхування. Знання нормативних документів НБУ, основних принципів і засад кредитування. Володіння навичками проведення аналізу фінансово-господарської діяльності, уміння оцінювати вплив зовнішніх ризиків на діяльність підприємства/галузі. Знання банківських і суміжних продуктів, навички з активних продажів. Досконале знання форми № 1 (Баланс (Звіт про фінансовий стан) та форми № 2 (Звіт про фінансові результати підприємства (Звіт про сукупний дохід) – здатність складати й аналізувати фінансову звітність, інтерпретувати та використовувати фінансову й пов'язану з нею інформацію. Знання Закону України «Про страхування», обов'язкових видів страхування, основ страхування. Закономірності функціонування й розвитку фінансів, банківської справи та страхування. Уміння працювати з міжнародними контрактами та платежами. Знання й застосування національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та міжнародних стандартів фінансової звітності, уміння будувати фінансову звітність підприємства. Знання фінансового менеджменту (фінансовий аналіз, бюджетування, інвестиційний аналіз тощо) й розуміння його логіки. Розуміння сутності процесів банківської системи. Практичні навички опрацювання кейсів, завдань із реального життя
Щодо володіння інформаційними технологіями	Уміння працювати з великими масивами даних, володіння системами автоматизації обліку й підприємства в цілому (1-C, SAP). Уміння правильно презентувати інформацію. Знання програм MS Office (особливо Excel і Word). Уміння шукати та знаходити необхідну інформацію в разі потреби. Володіння навичками використання програмного забезпечення для дослідження актуальних питань. Володіння інформацією у сфері обслуговування клієнтів, уміння швидко та якісно надавати інформацію
Щодо особистісних і комунікативних характеристик	Грамотна усна й письмова ділова мова: українська, англійська (бажано). Бізнес-психологія: ведення ділових переговорів, уміння вільно спілкуватися з клієнтами, залучення клієнтів до співпраці. Чесність, уміння й бажання працювати та вчитися. Уважність до деталей, комунікабельність, упевненість у собі, формування власної думки. Логічність мислення, здатність учитися, самокритичність, уміння планувати свою роботу. Інноваційність, стійкість до стресів, орієнтація на результат, клієнтоорієнтованість. Упевненість, зосередженість, уміння виокремлювати головне, здатність концентруватися, уміння працювати в команді

Складено авторами.

професійно-орієнтованих дисциплін мають максимально врахувати професійні прагнення студентів, які планують працювати в різних сферах.

Збігаються твердження студентів і роботодавців щодо обов'язкових умінь випускників працювати із сучасними фінансовими й обліковими комп'ютерними програмами та з базами даних. Оскільки знання сучасного програмного забезпечення затребуване на ринку праці, необхідно посилити підготовку фахівців у частині оволодіння інформаційними технологіями.

Серед здобувачів вищої освіти простежується бажання опановувати англійську мову, проте опитані роботодавці вважають знання іноземної мови бажаним, але не обов'язковим для посад, на які можуть претендувати випускники спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування».

Водночас наявність комунікативних компетентностей і додаткових соціальних навичок (зокрема, умінь працювати в команді, спілкуватися з клієнтами) є обов'язковою. Робото-

давці звертають увагу й на особисті риси фахівця, такі як комунікабельність, логічність мислення, чесність, уміння та бажання працювати й учитися тощо, котрі підвищують конкурентоспроможність випускників.

Отже, проведені опитування допомогли краще зрозуміти пріоритети покращення якості освітніх послуг та формування необхідних компетентностей для задоволення потреб ринку праці з урахуванням професійних очікувань здобувачів вищої освіти. Результати дослідження сприяли узгодженості освітньо-професійних програм спеціальності з вимогами й побажаннями внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів.

Сучасний ринок праці надзвичайно динамічний, вимоги до фахівців у галузях фінансів, банківської справи та страхування постійно зростають. Тому необхідний моніторинг цих вимог. Надалі вивчення вимог роботодавців до фахівців фінансової сфери планується доповнювати аналізом оголошень, розміщених на вітчизняних вебсайтах із пошуку роботи.

Список використаних джерел

1. Вступ 2020: Зареєстровано більше 1 млн заяв, які виші та спеціальності обрали цього року вступники / М-во освіти і науки України. 2020. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/vstup-2020-zareyestrovano-bilshe-1-mln-zayav-yaki-vishi-ta-specialnosti-obirali-cogo-roku-vstupniki>.
2. Alshare K., Sewailem M. F. A Gap Analysis of Business Students Skills in the 21st Century a Case Study of Qatar. *Academy of Educational Leadership Journal*. 2018. Vol. 22. Iss. 1. URL: <https://www.abacademies.org/articles/a-gap-analysis-of-business-students-skills-in-the-21st-century-a-case-study-of-qatar-6974.html>.
3. De Mauro A., Greco M., Grimaldi M., Ritala P. Human resources for Big Data professions: A systematic classification of job roles and required skill sets. *Information Processing and Management*. 2018. Vol. 54. Iss. 5. P. 807–817. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ipm.2017.05.004>.
4. Garofalo A., Castellano R., Punzo G., Musella G. Skills and labour incomes: How unequal is Italy as part of the Southern European countries? *Quality & Quantity*. 2018. No. 52. P. 1471–1500. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11135-017-0531-6>.

5. Pujol-Jover M., Duque L. C., Riera-Prunera M.-C. The recruit requirements of recent graduates: approaching the existing mismatch. *Total Quality Management & Business Excellence*. 2022. DOI: <https://doi.org/10.1080/14783363.2022.2029695>.
6. Marta-Lazo C., Aldea P. G., Curiel E. H. Professional skills and profiles in journalism demanded by companies: Analysis of offers at linkedin and infojobs. *Communication and Society*. 2018. No. 31 (4). P. 211-228. DOI: <https://doi.org/10.15581/003.31.4.211-228>.
7. Sarin C. Analyzing Skill Gap between Higher Education and Employability. *Research Journal of Humanities and Social Sciences*. 2019. Vol. 10. Iss. 3. P. 941-948. DOI: <https://doi.org/10.5958/2321-5828.2019.00154.2>.
8. Sujová E., Cierna H., Šimanová L., Gejšo P., Štefková J. Soft Skills Integration into Business Processes Based on the Requirements of Employers – Approach for Sustainable Education. *Sustainability*. 2021. No. 13(24), 13807. DOI: <https://doi.org/10.3390/su132413807>.
9. Tyrańska M., Łapczyński M., Walczak M., Zieliński B. The Gap between Higher Business Education and Business Expectations: The Case of Poland. *Sustainability*. 2021. No. 13, 13809. DOI: <https://doi.org/10.3390/su132413809>.
10. Urquía-Grande E., Pérez Estébanez R. Bridging the gaps between higher education and the business world: internships in a faculty of economics and business. *Education + Training*, 2020. Vol. 63. No. 3. P. 490-509. DOI: <https://doi.org/10.1108/ET-01-2018-0017>.
11. Кобідзе Н. Підходи до типологізації ризиків діяльності закладу вищої освіти як суб'єкту ринку освітніх послуг. *European Journal of Economics and Management*. 2021. Vol. 7, Iss. 3. P. 9-14. DOI: <https://doi.org/10.46340/eujem.2021.7.3.2>.
12. Якимова Н. С., Кобідзе Н. Н. Механізм підвищення конкурентоспроможності робочої сили на ринку праці в новій економіці. *Ринок праці та зайнятість населення*. 2019. № 3(59). С. 44-50. URL: <http://surl.li/dzekb>.
13. Корнєшук В. Співробітництво зі стейкхолдерами як передумова якості вищої освіти. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Сер. : педагогічні науки*. 2020. № 1. С. 127-132. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2020_1_24.
14. Нечитайло І., Борюшкіна О., Назаркін П. Стейкхолдер-менеджмент як інструмент соціального партнерства у сфері вищої освіти. *Грані*. 2022. Т. 25. № 2. С. 72-81. DOI: <https://doi.org/10.15421/172226>.
15. Піскурська Г. В. Стейкхолдерський підхід у забезпеченні якості вищої освіти. *Педагогіка, психологія і соціологія*. 2019. № 1(24). DOI: <https://doi.org/10.31474/2077-6780-2019-1-69-77>.
16. Король С., Якущенко Ю. Передумови конкурентоспроможності молоді на ринку праці. *Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства : матеріали IX Всеукр. наук. конф. студентів, аспірантів, викладачів та співробітників, м. Суми, 15-16 квіт. 2021 р. Суми : Сумський державний університет, 2021. С. 290-295. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/84707>.*
17. Кухарська Л. В. Ринок освітніх послуг в Україні: реалії та перспективи. *Соціально-правові студії*. 2020. Вип. 3(9). С. 184-191. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3252/1/26.pdf>.
18. Поліщук О., Овсянкін А. Управління вимогами в системі менеджменту освітньої організації. *Економіка та суспільство*. 2022. № 37. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-3>.
19. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти» : наказ Міністерства освіти і науки України від 24.05.2019 № 729. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/zatverdzeni%20standarty/2019/11/05/2019-11-05-072-finansi-bankivskasprava-ta-strakhuvannya-bakalavr.pdf>.

20. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування для другого (магістерського) рівня вищої освіти»: наказ Міністерства освіти і науки України від 20.06.2019 № 866. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/zat-verd-zeni%20standarty/2019/06/25/072-finansi-bankivska-sprava-tastrakhuvannya-magistr.pdf>.

Oleksii Zoria

Dr. Sc. (Economics), Professor, Poltava State Agrarian University, Poltava, Ukraine,
oleksii.zoria@pdaa.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5916-4689>

Yurii Tiutiunnyi

Ph. D. (Economics), Associate Professor, Poltava State Agrarian University, Poltava, Ukraine,
iurii.tiutiunnyi@pdaa.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9175-3395>

Oleksandr Bezkrivnyi

Ph. D. (Economics), Associate Professor, Poltava State Agrarian University, Poltava, Ukraine,
oleksandr.bezkrivnyi@pdaa.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1939-8090>

Olena Yehorova

Ph. D. (Economics), Associate Professor, Poltava State Agrarian University, Poltava, Ukraine,
olena.iegorova@pdaa.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6868-2103>

COMPARISON OF EXPECTATIONS OF HIGHER EDUCATION APPLICANTS AND STAKEHOLDERS REGARDING THE TRAINING OF SPECIALISTS IN FINANCE, BANKING AND INSURANCE

Abstract. *The market of educational services requires alignment of stakeholder expectations with the level of preparation of specialists by higher education institutions. Applicants and students expect that the knowledge and skills obtained during their studies are sufficient to get the first job in their specialty. Potential employers expect competences sufficient for the performance of job duties. The purpose of the research is to compare the expectations of higher education applicants and employers regarding the learning outcomes and competences obtained by graduates of the specialty «Finance, Banking and Insurance». The objectives of the study are: to investigate the opinion of higher education applicants of the specialty «Finance, Banking and Insurance» of Poltava State Agrarian University regarding their professional intentions and satisfaction with the formation of professional competencies; to study the opinion of stakeholders on the need for training specialists and implementation of the educational and professional program «Finance, Banking and Insurance» in the Poltava region; to compare expectations of higher education applicants. Additionally, knowledge of banking and related products is required in the banking sector, knowledge of financial management is mandatory in the real sector, etc. Students' and employers' expectations regarding graduates' ability to work with modern financial and accounting computer programs and databases are the same. English language requirements differ – students consider it as mandatory and employers consider it as desirable. At the same time, «soft skills»*

of communicative competences and additional social skills (in particular, the ability to work in a team, communicate with clients) are mandatory requirements.

Keywords: *expectations of university graduates, higher education, employers' requirements, specialty «Finance, Banking and Insurance».*

References

1. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2020). *Admission 2020: More than 1 million applications were registered, which universities and specialties were chosen by entrants this year*. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/news/vstup-2020-zareyestrovano-bilshe-1-mln-zayav-yaki-vishi-ta-specialnosti-obirali-cogo-roku-vstupniki> [in Ukrainian].
2. Alshare, K., & Sewailem, M. F. (2018). A Gap Analysis of Business Students Skills in the 21st Century a Case Study of Qatar. *Academy of Educational Leadership Journal*, 22(1). Retrieved from <https://www.abacademies.org/articles/a-gap-analysis-of-business-students-skills-in-the-21st-century-a-case-study-of-qatar-6974.html>.
3. De Mauro, A., Greco, M., Grimaldi, M., & Ritala, P. (2018). Human resources for Big Data professions: A systematic classification of job roles and required skill sets. *Information Processing and Management*, 54(5), 807-817. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ipm.2017.05.004>.
4. Garofalo, A., Castellano, R., Punzo, G., & Musella, G. (2018). Skills and labour incomes: How unequal is Italy as part of the Southern European countries? *Quality & Quantity*, 52, 1471-1500. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11135-017-0531-6>.
5. Pujol-Jover, M., Duque, L. C., & Riera-Prunera, M.-C. (2022). The recruit requirements of recent graduates: approaching the existing mismatch. *Total Quality Management & Business Excellence*. DOI: <https://doi.org/10.1080/14783363.2022.2029695>.
6. Marta-Lazo, C., Aldea, P. G., & Curiel, E. H. (2018). Professional skills and profiles in journalism demanded by companies: Analysis of offers at linkedin and infojobs. *Communication and Society*, 31 (4), 211-228. DOI: <https://doi.org/10.15581/003.31.4.211-228>.
7. Sarin, C. (2019). Analyzing Skill Gap between Higher Education and Employability. *Research Journal of Humanities and Social Sciences*, 10(3), 941-948. DOI: <https://doi.org/10.5958/2321-5828.2019.00154.2>.
8. Sujová, E., Cierna, H., Šimanová, L., Gejdoš, P., & Štefková, J. (2021). Soft Skills Integration into Business Processes Based on the Requirements of Employers – Approach for Sustainable Education. *Sustainability*, 13(24), 13807. DOI: <https://doi.org/10.3390/su132413807>.
9. Tyrańska, M., Łapczyński, M., Walczak, M., & Zieliński, B. (2021). The Gap between Higher Business Education and Business Expectations: The Case of Poland. *Sustainability*, 13, 13809. DOI: <https://doi.org/10.3390/su132413809>.
10. Urquía-Grande, E., & Pérez Estébanez, R. (2020). Bridging the gaps between higher education and the business world: internships in a faculty of economics and business. *Education + Training*, 63(3), 490-509. DOI: <https://doi.org/10.1108/ET-01-2018-0017>.
11. Kobidze, N. (2021). Approaches to the typologization of risks of higher education institution activity as an actor of educational services market. *European Journal of Economics and Management*, 7(3), 9-14. DOI: <https://doi.org/10.46340/eujem.2021.7.3.2> [in Ukrainian].
12. Yakymova, N., & Kobidze, N. (2019). The mechanism for improving competitiveness of the workforce in the labor market in the new economy. *Labor market and population employment*, 3(59), 44-50. Retrieved from <http://surl.li/dzekb> [in Ukrainian].
13. Korneshchuk, V. (2020). Collaboration with stakeholders as a prerequisite for higher education quality. *Scientific Bulletin of V. O. Sukhomlynskyi MNU. Series: Pedagogical sciences*, 1, 127-132. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2020_1_24 [in Ukrainian].

14. Nechitailo, I., Boriushkina, O., & Nazarkin, P. (2022). Stakeholder management as an instrument of social partnership in the field of higher education. *Grani*, 25(2), 72–81. DOI: <https://doi.org/10.15421/172226> [in Ukrainian].

15. Piskurska, H. V. (2019). Stakeholder approach in ensuring the quality of higher education. *Pedagogy, psychology and sociology*, 1(24). DOI: <https://doi.org/10.31474/2077-6780-2019-1-69-77> [in Ukrainian].

16. Korol, S., & Yakushchenko, Yu. (2021). Prerequisites of youth competitiveness in the labor market. *Social and humanitarian aspects of the development of modern society*, 290–295. Sumy. Retrieved from <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/84707> [in Ukrainian].

17. Kukharska, L. (2020). Educational services market in Ukraine: realities and prospects. *Social & Legal Studios*, 3(9), 184–191. Retrieved from <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3252/1/26.pdf> [in Ukrainian].

18. Polishchuk, O., & Ovsyankin, A. (2022). Management by requirements in the system's management of organizations educational. *Economy and society*, 37. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-3> [in Ukrainian].

19. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2019). *On the approval of the standard of higher education in the specialty 072 Finance, banking and insurance of the field of knowledge 07 Management and administration for the first (bachelor) level of higher education* (Order No. 729, May 24). Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/zatverdzeni%20standarty/2019/11/05/2019-11-05-072-finansi-bankivskasprava-ta-strakhuvannya-bakalavr.pdf> [in Ukrainian].

20. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2019). *On the approval of the standard of higher education in the specialty 072 Finance, banking and insurance of the field of knowledge 07 Management and administration for the second (master's) level of higher education* (Order No. 866, June 20). Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/zat-verd-zeni%20standarty/2019/06/25/072-finansi-bankivska-sprava-tastrakhuvannya-magistr.pdf> [in Ukrainian].